

Türk Matbuatında Mareşal Józef Klemens Piłsudski'nin İrtihali

Selim SARI*,¹

Araştırma Makalesi

Takvim-i Vekayi
ISSN: 2148-0087

Basım (Published): 31.12.2022
Kabul (Acceptance): 29.12.2022
Gönderi (Submitting): 27.10.2022

Cilt (Vol): 10
No (Issue): 2
Sayfa (Pages): 146-163

Adres:
¹ ORCID: 0000-0002-3039-7788

*Sorumlu Yazar (Corresponding);
E-mail: selimsari11985@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Türk Basını,
Polonya, Mareşal Józef Klemens
Piłsudski.

TELHİS (ÖZ)

Józef Klemens Piłsudski Polonya tarihinde önemli bir devrimci, komutan ve siyaset adamıdır. Bugünkü Modern Polonya Devleti'nin kurucusudur. Başka bir ifadeyle, Piłsudski yeni dirilen Polonya'nın sembolü haline gelen kütleleşmiş bir kişidir. 1918 yılında Versay Antlaşmasını imzalanarak Polonya'nın bağımsız bir devlet haline gelmesinde, ardından Rusya ile 1920 yılında yapılan Varşova Muharebesini kazanılmasındaki verdiği mücadeleler takdire şayandır. Rusya ile yapılan muharebelerde göstermiş olduğu cesareten dolayı kendisine Mareşal unvanı verilmiştir. Ayrıca, bağımsızlık mücadelesindeki gösterdiği gayretlerden dolayı, Ruslarında korktuğu bir ihtilalci haline gelmiştir. Bu araştırmanın arka planına bakıldığında, Józef Klemens Piłsudski'nin Türkiye'de ve özellikle Türk bilim dünyasından yeterince bilinmemesi araştırmaya yön vermiştir. Bu düşünceden hareketle Józef Klemens Piłsudski'nin vefatının Türk basınına yansımaları incelenmiştir.

The Death of Marshal Józef Klemens Piłsudski in The Turkish Press

Research Article

ABSTRACT

Józef Klemens Piłsudski was an worthy statesman, commander and revolutionist in Polish history. He is the founder of today's modern Polish state. In other words, Piłsudski is a cult figure who has become the symbol of the newly gained indepenence Poland. He was worthy of commendation in his struggles in making Poland an independent state by signing the Treaty of Versailles in 1918 and then winning the Battle of Warsaw in 1920 with Russia. He was given the title of Marshal for his courage in the wars with Russia. In addition, he became a revolutionist that he feared in the Russians thanks to his efforts in the struggle for independence. when looking at the background of this research, the fact that Józef Klemens Piłsudski is not known enough in Turkey and especially in the Turkish scientific World has lead the research. Based on this idea, it was examined the reflections of the death of Józef Klemens Piłsudski on the Turkish press.

KEYWORDS

Turkish Press, Poland, Pilsudski. Marshal Józef Klemens Piłsudski.

1. GİRİŞ

Polonya tarihinin önemli liderlerinden birisi olan Józef Piłsudski, 6 Aralık 1867 tarihinde Józef Wincenty Piłsudski ve Maria Billewicz çiftinin ikinci oğlu¹ olarak Zulów'da² dünyaya geldi (Pomanaranski, 1930:5; Jezierski, 1933:8).

Piłsudski'nin çocukluk döneminde,³ yetiştirilmesinde; annesinin büyük bir emeği oldu. Maria Hanım çocuklarının iyi bir eğitim almasında ve onlara vatan sevgisinin öğretmede önemli bir payı vardı. Piłsudski'nin çocukluk döneminde Polonya Rus hâkimiyetinde idi. Bu dönemde yasaklar nedeniyle Polonyalılar dillerini özgürce konuşamıyorlar, tarihleriyle ilgili bilgi edinemiyorlardı. Böyle bir dönemde, Maria Hanım çocuklarına kendi kültür ve tarihlerini öğretmede elinden gelen gayreti göstermişti (Cepnik, 1936:16).

Jozef Piłsudski, eğitim hayatına Vilnius Ortaokulunda (gimnazjum) başladı. Bu dönemde Lehçe dili öğrenilmesi ve konuşulması tamamen yasaklandı, Lehçe yerine Ruslar kendi kültür ve dillerini benimsetmek için Rusçayı okullarda zorunlu hale getirmişti. Jozef Piłsudski'nin öğrencilik yılları Rus dilini öğrenmekle geçti. Fakat anadilinde eğitim alamaması ve Çarlık Rusların uygulamalarını kabullenememişti. (Jezierski, 1933:17-19). Bu nedenle anılarında, ortaokul yıllarını “çile yılları” olarak dile getirmiştir⁴.

Piłsudski, 1885 yılında orta eğitimden sonra Kharkiv Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne kaydoldu. Burada gizli bir örgüt olan “Narodnej Woli” Sosyalist hareketine dâhil oldu. Fakat bir yıl süren eğitim hayatının ardından yasadışı partiye üyeliğinden ve çeşitli eylemlerin içerisinde yer almasından dolayı üniversiteden atıldı (Ciepnik, 1936: 30).

Piłsudski, Çar II. Alexandar'ı iktidarına son verme girişimi ve sosyalist faaliyetleri bulunması nedeniyle kardeşi Bronislaw ile birlikte 22 Mart 1887'de tutuklanarak Sibirya'ya sürgüne gönderildi. Piłsudski'nin beş yıl süren sürgün hayatından sonra Litvanya'ya dönerek tekrar gizli örgütlenmelerin içinde yer aldı (Galezowski, Kirszak, 2008: 6-7).

¹ Józef Piłsudski'nin kardeşleri şunlardır: Jan Piłsudski, Adam Piłsudski, Kazimierz Piłsudski, Bronislaw Piłsudski'dir.

² Litvanya'da bulunan bir köydür.

³ Çocukluk döneminde Piłsudski'nin lakabı “Ziuk” idi.

⁴ “Bu koşullar altında çarlık araçlarına, Moskova'nın zulmüne duyduğum nefret her geçen yıl arttı. Çaresiz öfke beni birden çok kez boğdu ve haysiyetimi sessizce çiğnemeye ve Polonya, Polonyalılar ve onların geçmişi hakkında yalan ve küçümseyici sözler dinlemeye katlanmak zorunda olduğum utanç yanaklarımı yaktı. Umutsuzluk hissi, her an bir solucan gibi ezebilecekleri bir köle hissi, bir gençlik taşıyla kalbimde yatıyordu”. Bu yüzden devrimci olduğunu kaydeder (Ciepnik, 1936: 23).

Takvim-i Vekayi

Merkezi İşçi Komitesi üyesi ve PPS tarafından neşredilen “Robotnik” adlı dergide 1894 yılında baş editörlük görevini yerine getirmeye başladı. Fakat yazdığı yazılar ve siyasi faaliyetleri nedeniyle Şubat 1900 yılında Ruslar tarafından tutuklandı. Varşova Kalesi’nde bir hapishaneye gönderildi. Fakat, Piłsudski akli hastası numarası yaparak kendisini Petersburg’da bir hastaneye sevk ettirdi. Doktor Władysław Mazurkiewicz’in yardımıyla buradan Mayıs 1901’de kaçmayı başardı (Kusinski, 1934:12).

Piłsudski, hapishaneden kaçarak Galiçya’ya giderek siyasi faaliyetlerine devam etti. Rus-Japon savaşının yaşandığı sırada Polonya’da bir ayaklanma çıkarmak için Japonlardan yardım istemek amacıyla 1904’te Tokyo’ya gitti. Japon Hükümeti, PPS Savaş Örgütü’ne⁵ silah ve mühimmat sağlamayı kabul etti. Piłsudski, 1908 yılında Devrim Gurubu adıyla Ruslara karşı isyan edecek olan yeni bir askeri birlik kurdu. Kurulan gizli birlik Tüfekçiler Birliği adıyla 1910 yılında resmi hâle geldi (Galezowski, Kirszak, 2008: 10-12).

Piłsudski, 1912 yılında Tüfekçiler Birlikleri’nin Başkomutanı oldu. Birinci Cihan Harbi’nin yaşandığı sırada Polonya Askeri Örgütü’nü (POW) 1914 yılında kurdu. POW’un lideri Pilduski; yardımcıları Tadeusz Żulińs ve Karol Rybasiewicz idi. POW’un amacı; Rusya’ya karşı bağımsızlık mücadelesini silah yoluyla kazanmaktı. 1915 yılında Grodzisk Mazowiecki, Tłuszcz, Brześć yakınlarında demiryolları POW tarafından havaya uçuruldu. Bunun sonucunda Rus Birliklerinin demiryolu ulaşım ağı kesintiye uğratıldı. Dahası Rusların telefon ve telgraf ağı bağlantısı kesildi ve idari ofis binaları tahrip edildi (<http://wspolnotapolska.org.pl/historia/walka/010.php>).

Ağustos 1915 yılında Polonya Krallığı’nın topraklarından Rus Birlikleri çekilmek zorunda kaldı. 1916 yılına kadar Avusturya-Macaristan komutası altında Polonya Lejyonun üç tugayı bulunmaktaydı. Avusturya-Macaristan, Polonya ordusunun kurulmasına yardımcı olmak için teklifte bulundu.

---

⁵ “Polska Partia Socjalistyczna (kısaca PPS) - 1892 yılında kurulmuş olan küçük-burjuva milliyetçi bir parti. Programında bağımsız bir Polonya için mücadeleyi temel alan PPS, Polonya’nın işçileri arasında ayrılıkçı, milliyetçi bir propaganda yürütüyor ve onları Rus işçileriyle birlikte otokrasiye ve kapitalizme karşı mücadeleden uzaklaştırmaya çalışıyordu. Birinci Rus Devrimi’nin etkisi altında PPS 1906’da “Lewica”-PPC ve “Prawica-PPS (“Fracy”) olarak bölündü. Birinci Dünya Savaşı’nda “Lewica” çoğunluğu entemasyonalist bir tavır aldı ve Polonya Sosyal-Demokrat Partisi’ne yakınlaştı. Sonra Aralık 1918’de birlikte Polonya Komünist Partisi’ni kurdular. Başında Piłsudski’nin bulunduğu “Prawica” ulusal şovenist bir politika yürütüyordu; daha sonra tekrar PPS olarak yapılandı. 1918’de Polonya burjuva devleti ortaya çıktığında, PPS iktidar partisi oldu. Anti- Sovyet bir politika yürütüyor ve Polonya’ya ilhak edilmiş olan Batı Ukrayna ve Batı Belo Rusya halklarının boyunduruk altına alınmasını destekliyordu.” (<https://sites.google.com/site/marksistleninistansiklopedi/home/polonya-sosyalist-partisi>)

Piłsudski, bağımsız ve egemen bir Polonya devletinin parçası olması şartıyla, Polonya ordusunu kurulması fikrini kabul etti.

1917 yılında Varşova'da bir ulusal hükümet kurulmasını talep etmiş olmasından dolayı, tutuklanarak Magdeburg'a hapsedildi. Almanya ve Avusturya-Macaristan'ın Birinci Cihan Harbi'nde yenilmesinden sonra, Piłsudski serbest bırakıldı ve 10 Kasım 1918'de Varşova'ya geldi. 14 Kasım 1918'de oybirliğiyle Devlet Başkanı ve Polonya Ordusu Başkomutanı olarak kabul edildi. Böylece Polonya Cumhuriyeti resmen kurulmuş oldu (Galezowski, Kirszak, 2008: 22-29).

Polonya'nın başına gelir gelmez düşündüğü tek şey; Rus Kızıl Ordusu'na karşı Polonya'yı korumaktı. Bunun için 18. yüzyılda Polonya'nın toprakları olan Doğu Polonya'ya askeri birlikleri kaydırdı. 1919-1921 yıllarında doğuda Bolşeviklerle savaştı. Onlara karşı askeri zafer kazandı ve Riga'da yapılan diplomatik görüşmeler sonucunda Doğu Galiçya'yı Polonya'nın topraklarına dâhil olmasını sağladı. Ayrıca Piłsudski'nin göstermiş olduğu mücadelesi ve hizmetinden dolayı kendisine Polonya'nın Birinci Mareşali unvanı verildi (Kusinski, 1934: 22).

Piłsudski, Polonya Cumhuriyeti'nin ilk kurucu lideriydi. 22 Kasım'da geçici Polonya Devlet Başkanı olarak üstlendiği görevi 14 Aralık 1922'de arkadaşı Gabriel Narutowicz'e devretti. (Kusinski, 1934: 26).

Piłsudski 1923 yılında aktif siyasi yaşamdan çekilme kararı aldı. Bu kararı almasında ressam Eligiusz Niewiadomski'nin Zachęta Ulusal Sanat Galerisi'nde bir sergi açılışı sırasında Polonya Cumhurbaşkanı Gabriel Narutowicz'in sağcı partileri tarafından öldürülmesi ve ayrıca Polonya Başbakanı Wincenty Witos ile işbirliği yapmanın imkânsız olduğunu düşünmesi de aktif siyasete ara vermesine neden olmuştu (Kusinski, 1934: 27).

Piłsudski, 1923 yılında Varşova yakınlarında bulunan Sulejowek'de inzivaya çekildi. Burada kendisini edebiyat ve tarih çalışmalarına adadı. 1923 yılında "Gabriel Narutowicz Hakkında Anılar" ve "Lejyonların Bir Askerinin Değeri Hakkında"; 1924 yılında "1920 yılı", "Rzeczpospolita'nın Kaynaklarından" ve 1925 yılında "İlk savaşlarım" adlı eserleri kaleme almıştır (Ziolkiewicz, 1927: 29).

1926 yılında Polonya'da yaşanan ekonomik kriz sonucunda işsiz sayısının artışı, toplumu huzursuzluğa sevk etmekteydi. Bunu gören Piłsudski'nin Witos

Kabinesinin iktidardan el çekmesini talep etti. Gabriel Narutowitz'in vefatından sonra 1922 yılında beri cumhurbaşkanlığı görevinden bulunan Stanisław Wojciechowski'yi Piłsudski istifa etmeye zorladı. Onun yerine 4 Haziran 1926 günü Ignacy Mościcki Piłsudski'nin de yardımlarıyla cumhurbaşkanlığı görevine getirildi (Kusinski, 1934: 27).

1926 yılında Piłsudski, Savaş Konseyi Başkanı ve Silahlı Kuvvetlerin Genel Müfettişlik görevini yerine getirmeye başladı. Ayrıca, 1926 ve 1930 yılları arasında iki kez başbakanlık yaparak, devlet yönetimi idare eden tek isim haline gelmişti (Cepnik, 1936:201).

Piłsudski, "sanation" (şifa) adlı siyasi dönemi başlattı. Bu dönemde Mareşal Piłsudski'ye yetkilerini artıran kararlar alındı. 2 Ağustos 1926 tarihinde anayasada yapılan değişiklikle "Seym" yani Polonya hükümetinin yetkileri sınırlandı. Polonya hükümeti Mareşal Piłsudski'ye karşı etkisiz hale geldi. Ayrıca, Polonya'nın parlamenter sistemi de işlevsizleştirildi (Cepnik, 1936:201).

Piłsudski, Polonya'da içişlerdeki otoritesini dış işlere yansıtmıştı. Onun döneminde 1932 yılında SSCB'yle ve 1934'te Almanya'yla saldırmazlık anlaşmaları imzalayarak iki ülkeyle iyi ilişkiler kurmaya çalışıldı. Bu anlaşmalarla Piłsudski Polonya'nın konumunu siyasi arenada güçlendirmeye hedeflemişti (<https://historia.wprost.pl/10324779/85>).

Józef Piłsudski, özel hayatında Maria Juzkiewicz ve Aleksandra Szczerbinska'yla evlilik yapmıştır. Aleksandra Piłsudska'dan Jadwiga ve Maria Piłsudska adında iki kız çocuğu dünya gelmiştir. 12 Mayıs 1935 tarihinde karaciğer kanserinden vefat ederek ebediyete intikal etti (<https://pilsudski.org.uk/archiwa/dokument.php>).

2. TÜRK MATBUATINDA MAREŞAL JOZEF KLEMENS PİLSUDSKİ'NİN VEFATI

2.1. Mareşal Piłsudski'nin Vefat Haberinin Türk Kamuoyuna Duyurulması

Türk gazeteleri; ekseriyetle, Mareşal Piłsudski'nin vefat haberini, 13 Mayıs 1935 tarihinde birinci sayfada manşet haber olarak Türk kamuoyuna duyurmuştur. Gazetelerin kullandıkları haber başlıklar şu şekildedir:

Tan gazetesi, 13 Mayıs 1935 tarihinde Mareşal Piłsudski'nin vefatını “*Mareşal Piłsudski Dün 20:45'te Öldü*” şeklinde manşet haber olarak okurlarına duyurmuştur (Tan, 1935:1).

Akşam gazetesi, 13 Mayıs 1935 tarihinde Mareşal Piłsudski'nin vefatı haberini “*Mareşal Piłsudski Dün Akşam Vefatı Etti*” ana başlığıyla duyurmuştur. (Akşam, 1935:1)

Haber gazetesi, 13 Mayıs 1935 tarihinde “*Lehistan Milli Kahramanı Piłsudski Dün Öldü*” ana başlığıyla haberini kamuoyuna duyurmuştur (Haber, 1935:1).

Kurun gazetesi, 13 Mayıs 1935 tarihinde “*Lehistan Ulusal Kahramanı Piłsudski 5 Saat Can Çekiştikten Sonra Öldü*” başlığıyla haberini duyurmuştur (Kurun, 1935:1).

Cumhuriyet gazetesi, 13 Mayıs 1935 tarihinde “*Mareşal Piłsudski Öldü*” şeklinde haberini okuyucuların duyurmuştur (Cumhuriyet, 1935:1).

Ulus gazetesi, 13 Mayıs tarihinde “*Mareşal Piłsudski Öldü*” ana başlığıyla vefat haberini duyurmuştur (Ulus, 1935:1).

Zaman gazetesi, 13 Mayıs 1935 tarihinde vefatı haberini “*Lehlerin Milli Kahramanı Piłsudski Öldü*” şeklinde okuyucularını duyurmuştur. (Zaman, 1935:1).

Mareşal Piłsudski'nin vefatının kamuoyuna duyurulmasından sonra yabancı basından elde edilen bilgiler ışığında Mareşal'in vefat şekline dair bilgiler aktarılmıştır.

Piłsudski 12 Mayıs gecesi saat 20:45'te ordu genel müfettişliği merkezinde üremi buhranından dolayı 68 yaşında vefat etti. Mareşal'i tedavi eden Avusturyalı Vendenkampf ile Polonyalı Profesör Stefanovic, vefatından önce Piłsudski'nin mide kanseri hastalığı teşhisi koymuşlardı. Ayrıca doktorlar düzenledikleri raporda Piłsudski'nin karaciğer kanseri hasta olduğu, içsel bir kanama sonucundan vefatın gerçekleştiğini belirtmişlerdir (Tan, 13 Mayıs 1935:1; Akşam, 13 Mayıs 1935:1; Zaman 14 Mayıs 1935:1; Ulus 13 Mayıs 1935:1; Cumhuriyet, 13 Mayıs 1935:1; Kurun, 13 Mayıs 1935:1).

Mareşal Piłsudski vefatı, Polonya yetkilileri tarafından 13 Mayıs saat 14:00'te resmen halka ilan edilmiştir. Mareşal Piłsudski'nin vefatı duyulur duyulmaz tüm Polonya'da derin bir üzüntü hâkim olmuştur (Akşam, 13 Mayıs 1935:1). Ülkeden tüm etkinlikler iptal edilmiştir. Üniversitelerde derslere ara

verilmiş, Polonya Kültür Bakanı Polonyalı gençlerin kollarına siyah kurdele takmalarını iletmiştir. Ayrıca askerler ve devlet dairelerinde görev yapan memurlarda kollarına yas kurdelesi takmaları belirtilmiş ve devlet dairelerinde altı haftaya kadar sürecek yas süresi belirlenmiştir. Ülkenin her yerinde bayraklar yarıya kadar indirilmiştir. Polonya'daki gazeteler, ilk sayfalarındaki metinleri siyah çerçeve içerisine alarak Piłsudski'nin yasına ortak olduklarını göstermişlerdir (Tan, 15 Mayıs 1935:5; Zaman, 14 Mayıs 135:1).

Polonya Cumhurbaşkanı Ignacy Mościcki, Mareşal Piłsudski'nin vefatı nedeniyle şu satırları kaleme almıştır:

“Mareşal Jozef Piłsudski ölmüştür. Onun bütün ömründeki kaygısı ulusal bir kuvvet yaratmak olmuştur. Dehasıyla ve iradesinin çetin hamlesiyle devleti canlandırmış, onu öz kudretinin yeniden doğumuna ulaştırmış. Polonya'nın mukadderatına destek olacak kuvvetlerin kurtuluşuna erişmiştir. Bu yüce işler başarmış olmanın mükâfatı olarak, devletimizin gerçekten canlı yaşamaya kabiliyetli ve hazırlanmış olduğunu, ordumuzun şerefli bayrağı altında yaratıldığını görüldü. Tarihimizin en büyük şahsiyeti olan bu adam, ruhundaki kuvveti gene bu tarihin tecrübelerinden almıştı. Ve her şeyden üstün olarak istikbalde yürüyeceğimiz yolları dehasıyla önceden keşfetti. O istikbalde kendisi için bir mevki aramıyordu. Zirâ, vücudunu çoktan beri kuvvetten düşmesi kendisine ölümün yakın olduğunu ihsas ediyordu. O başarılacak işler için adam yetiştirdi. Kendi başlarına kalınca mesuliyetlerin ağırlığını bu adamların sıra ile omuzlarına çökecektir. Mareşal Piłsudski şeref ve haysiyetinin endişesini, ulusa miras bırakmıştır. Bizler bu mirası kabul etmeli vasiyetini layıkıyla tutmalıyız. Elem ve matem, bizim içimizde, bütün ulusun müteveffanın ruhuna ve müstakbel nesillere karşı mesuliyetinin anlamını derinleştirmelidir.” (Cumhuriyet, 14 Mayıs 1935:7).

Mareşal Piłsudski'nin vefatı, sadece Polonya'da değil tüm ülkelerde üzüntüyle karşılanmıştır. Her taraftan başsağlığı telgrafları gelmiştir. Berlin ve Paris'te resmi dairelerinde bayraklar yarıya kadar indirilmiştir. Hitler ve Almanya adına Devlet Bakanı Otto Meissner Polonya büyükelçisine telgraf çekmiştir ve İsveç ve Macaristan Dışişleri Bakanları da Polonya elçilerine acılarını bildirmişlerdir (Ulus, 15 Mayıs 1935:1).

Mustafa Kemal Atatürk, Mareşal Piłsudski'nin vefatı dolasıyla Polonya Cumhurbaşkanı Ignacy Mościcki'ye şu taziye telgrafını göndermiştir:

Takvim-i Vekayi

“Müteveffa Mareşal Piłsudski'nin şahsında en büyük yaratıcılarından birini kaybetmiş olan Leh milletinin geçirmekte olduğu elemli acıya bütün sempatiyle iştirak etmekle olduğuna itimat buyurmanızı zati devletlerinden rica ederim.” (Cumhuriyet, 16 Mayıs 1935: 3).

Mustafa Kemal Atatürk'ün bu taziye telgrafına Ignacy Mościcki “Leh milletinin en derin bir mateme düştüğü bir zamanda bana göndermiş olduğu sempati hislerinden dolayı en hararetli teşekkürlerimi kabul etmenizi zati devletinizden rica ederim.” (Cumhuriyet, 1935:3)

Alman Dışişleri Bakanlığı Protokol Dairesi Şefi, Polonya elçiliğine giderek; Polonya Büyük Elçisi Józef Lipski'ye hükümetinin taziyesini bildirmiştir. Bakanlar Kurulu Almanya'da ulusal yas tutulmasına karar verilmiştir.

Hitler Piłsudski'nin vefatı münasebetiyle duyduğu üzüntüyü şu şekilde bildirmiştir:

“Mareşal Piłsudski'nin ölümü hakkındaki haberden derin bir surette müteheyyiç olarak, ekselanslarına ve Leh Hükümetine samimî taziyelerimi arz ederim. Lehistan banisi ile birlikte, en sadık oğlunu kaybetti. Alman ulusu, Lehistan ulusunun bu büyük vatanperver için olan matemine iştirak eder. Bu büyük vatanperver Almanya ile olan teşriki mesaisi ile iki memlekete en büyük faydalar temin etmekle kalmamış aynı zamanda Avrupa'da barışın tahakkukuna kıymetli bir surette hizmet etmiştir” (Zaman, 14 Mayıs 1935:2).

Devlet adamlarının taziyelerinin yanında uluslararası basında Piłsudski'nin vefat haberini gazetelerinin ilk sayfalarında taşımışlar ve şu değerlendirmelerde bulunmuşlardır:

Le Temps gazetesi; “Onun ölümü ile yalnız dirilen Polonya'nın en karakteristik çehrelerinden biri değil, yirmi yıldan beri tinsel ve sosyal karışıklıklar içinde ve tarihin büyük kargaşalıkları ortasında doğmuş olan Yeni Avrupa'nın en kuvvetli şahsiyetlerinden biri de kaybolmaktadır. Piłsudski üsnomal bir devrin adamı idi. Onu iyi anlamak için biraz geriye bakmak lazımdır. Fakat Mareşale serüvenlerle dolu olan hayatın türlü yüğrümelerinde de bakılınca, o üsnomal bir canlılık alır. Mareşal Piłsudski, kelimenin bütün kuvveti ile bir şefti.” (Ulus, 15 Mayıs 1935: 5).

New York Times gazetesi; “Mareşal Piłsudski'nin siyasası, içeride ve dışarıda Polonyalıların ayrılmalardan korumaya uğraşmak olmuştur. Eğer Piłsudski Polonya'yı Fransa'dan uzaklaştırıp Almanya'ya yakınlaştığı hissini

uyandırmışsa, bu ancak memlekete daha sağlam temeller vermek ve ulusu daha iyi örgütlemek için olmuştur.” (Ulus,15 Mayıs 1935: 5).

Sarasota Herald Tribune gazetesi; “Piłsudski'nin kuralları Hitler ve Musolini'ninkilere en çok şu noktada benzemiyordu: Piłsudski yığınların psikolojisiyle uğraşmıyordu. O, erki yalnız tasarladığı gayeye erişmek için bir araç sayıyordu.” (Ulus,15 Mayıs 1935: 5).

Völkischer Beobachter gazetesi; “Mareşal Piłsudski 'nin ölüm haberi yalnız Lehistan'da değil, Almanya'da da en derin kederlenme duyguları uyandırmıştır. Piłsudski'nin adı öyle bir siyasal fikrin çemdesidi ki (müteradifi) bu fikirde en yüksek ulusal otorite yönetici sıfatıyla birleşmekte idi. Yeni Almanya karşılıklı bir güven üzerine kendisiyle yeni devreye uygun çalışma beraberliğine girişme yiğitliğini gösteren bu büyük devlet adamının ölüm yatağı önünde eğilir” şeklindedir (Tan, 14 Mayıs 1935: 5).

Falih Rıfki Atay Ulus gazetesinde Piłsudski başlığı ile bir makale kaleme almıştır. Makalede şu satırlara yer vermiştir: “Pazar gecesini, Varşova'da yalnız yüksek bir devlet adamı, büyük şef değil, yarım asır, özgen ve erkin Polonya sancağı arkasında dövüşen bir halk ve ülkü kahramanı ölmüştür. Polonya'nın dostumuz olduğu kadar erkinlik savaşının ne demek olduğunu biliriz. Asil Leh halkına başsağlığı dileriz Piłsudski kendini anladığı günden son nefesine kadar, Polonya davasına öz vermiştir. Leh adı kaldıkça, Mareşalin ismi unutulmayacaktır.”

Falih Rıfki Atay makalesinde, Türk ve Polonya dostluğunu dile getirmiştir. Ayrıca, Piłsudski'nin Polonya'ya hizmetini ve karakterini şu satırlar arasında somut hale getirmiştir: “Üç imparatorluk tarafından parçalanarak, 124 yıl, halkının şuuru ve benliğini yıpratılmak ve çürütülmek istenen Polonya'dan, Avrupa'nın ulusça ve siyasaca en sağlam kurumlarından yaratmış olanların başında idi. Piłsudski vatan devletine bütün devam şartlarını saklayacak kadar yaşamıştır. Piłsudski ölümü bir erkin ve özgen Polonya idealini sarsmayacaktır. Çünkü o son zamanlarında, zorla yürüten bir şef değil, bir şuur ve ahlak sembolü idi.” (Ulus, 13 Mayıs 1935:1).

Varşova'da maslahatgüzar olarak görev yapan Ercüment Ekrem Talu, Mareşal Piłsudski'yle tanışmış ve onu gözleme şansını bulmuştur. Talu, “Piłsudski'nin dik bakışlı karşısındakinin söz söylemek hususunda cesaret kırarak kadar keskin bir çift, koyu renk göz, gelişigüzel uzamış, bakımsız, düşük

kırçıl bıyıklarının olduğunu, çıkan sözleri tane tane öğüten, dişlek bir ağız, öne doğru biraz eğilmiş orta bir boyunun olduğu ifade etmiştir. Ercüment Talu, onun için diktatör olarak nitelendirmenin yanlış bir kanı olduğu değinir. Onun Polonya'nın kurtuluşu yolunda ömrünü feda eden yılmaz bir asker olduğunu" belirtir. Onun Polonya için büyük bir kayıp olduğunu vurgulamıştır (Talu, 14 Mayıs 1935: 7).

2.2. Mareşal Piłsudski'nin Cenaze Merasimi ve Defini

Piłsudski'nin vefatından dolayı Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde cenaze merasimi düzenlenmiştir. Hitler, Mareşal Piłsudski'nin adına Berlin Hedwige Katedrali'nde Alman ve Polonyalı yetkililerinde katıldığı dinî bir tören düzenledi (Cumhuriyet, 14 Mayıs 1935:7).

Türkiye'de de Mareşal Piłsudski'nin ruhu için Pangaltı'nda bulunan Saint-Esprit Katedrali'nde 16 Mayıs günü dinî bir tören düzenlendi. Polonya Elçisi Kont Jerzy Józef Henryk Potocki, Vali Yardımcısı Rükneddin Sözer, Ortodoks, Katolik ve Ermeni Papazları ayine katıldı. Piłsudski'nin yasını ifade etmek için katedralin belirli noktalarına siyah tüller yerleştirildi. Mareşal Piłsudski'nin cenazesinin temsilen katedralin ortasına Polonya bayrağına sarılmış bir tabut bırakıldı ve tabutun etrafına çelenkler konuldu. Piłsudski'ye dua edilerek ayine son verildi (Zaman,17 Mayıs 1935:2; Haber, 14 Mayıs 1935: 4).

Mareşal Piłsudski vefat etmeden önce vasiyetinde; kalbinin Vilno'ya, vücudunun Krakov'a gömülmesini, beynininse Varşova Tıp Fakültesine bırakılmasını emretmiştir. Mareşal Piłsudski vücudunun parçalarının ayrı yerlere gömülmesi ve teşhir edilmesini istemesindeki maksat, Polonya milletine ve devlet adamlarına kendisinin ölümünden sonra, ülkelerine sahip çıkmalarını Polonya'nın bağımsızlığının zor şartlar altına kazanıldığını hatırlatmak istemesidir (Togay, 1935: 2).

Pidulski'nin tabutu, yaklaşık 150 kilometre mesafede bulunan Kielce'den Krakow'a askerlerin omuzlarında üç günde taşınmıştır. 1914 yılında Piłsudski ve Polonyalı askerlerin, Kielce'yi Rusların esaretinden kurtarmak için Kielce-Krakow arasındaki yaptıkları o uzun ve meşhur yürüyüşü hatırlatılmak istenmesidir (Tan, 19 Mayıs 1935:5; Ulus, 15 Mayıs 1935:1).

Mareşal Piłsudski'nin naaşı Wavel Katedrali'ne getirilmiştir. Mareşal Piłsudski'nin cenazesi törenine; Fransa'nın Dışişleri Bakanı M. Laval ve

Almanya'nın Hava Bakanı General Göring, Romanya'dan Mareşal Preza, Harbiye Bakanı Angelesko ve Geeral Dimitresko, ülkelerine temsilen katılmıştır. Ayrıca Almanya ve Hitler'in adınaysa Von Blomberg katılmıştır (Zaman, 16 Mayıs 1935: 3).

Polonya'da düzenlenen cenaze merasiminde Wavel Katerdali'nin önünde 300.000 kişi Mareşal Pilsudski'nin tabutu önünde toplanıp yas tutmuştur. Pilsudski'nin Polonyalılar için kaleme aldığı vasiyetnamesi törene katılanlara şu şekilde okunmuştur.

“Askerin birinci vazifesi harp etmekten ziyade sulh için mücadele etmektir. Askerliğin lüzum ve ehemmiyeti vatanın müdafaasından ibarettir. Benim için Lehistan'ın halâskardır diyorlar, bu doğru söz değildir. Zira askerlerin ve Leh milletinin yardımı olmasaydı ben hiçbir şey yapamazdım. Hakkımda söylenen birçok sözler kulağıma geldi. Benim için Rusya'ya karşı şiddetli bir kını var. Almanya'dan korkar, Fransa'dan çekinir, dediler. Bu münasebetle Lehistan'a çok defa dostluklarını izhar eden bu milletler hakkındaki kanaatlerimi bildireyim. Lehistan'ı Rusya'nın boyundurluğundan kurtarmak çocukluğumdan beri güttüğüm yegâne emeldi. Tabii tecavüze kaldığım zamanlar müstesna...

Bahtiyarım, Lehistan'ın huzur ve sükun içinde yaşayacağına emin olarak gözlerimi kapayacağım. Akli başında bir devlet adamı öldüğü zaman işlerini devam edebilmesi için kendi yerine muhakkak birisini hazırlamalıdır. Yeni bir tebeddül, idarede karışıklık ve siyasette değişiklik vücuda getirmemelidir. Lehistan hakkında tespit ettiğim şeyler 1945 senesine kadar hesap edilmiştir.

Almanya'nın, Rusya'nın ve Fransa'nın silahlandıklarını söylüyorlar. Lehistan'ı müstakbel bir harpten korumak için şu tarzı hareketi münasip gördüm: İktisadi siyasetimi İngiltere'ye iktibas ettim. Şahsen takip etmeye mecbur olduğum hattı hareketi Hindenburg'a benzetmeye çalıştım. Lehistan'ın en büyük menfaati hiçbir yere bağlanmamakta olacaktır. Sulhu temin edecek en büyük amil, milletlerin harpten korkuları olacaktır. Fransa'nın bana karşı göstermiş olduğu dostluk hepimizi memnun etti. Onların mukabele görecekleri muhakkaktır. Memleketin bütün müşkülleri başarmış ve terakki yolunu tutmuştur. İstikbal dostlarımin ve milletimin ellerinde mevdudur.” (Zaman, 23 Mayıs 1935: 2).

Bu sözleri ardından, naaşı katedraldeki St. Leonard denilen bölmeye bırakılmıştır. Cenazenin yanbaşında Mareşalin ailesi, bazı yakım dostları ve

bir bölük asker bulunmuştur. Krakov Piskoposa Prens Sapicha, tarafından cenaze ayini yerine getirilerek, Kral Üçüncü Jan Sobieski ve milli kahraman Adam Mickiewicz'nin yanlarına gömülmüştür (Zaman, 1935:2).

3. SONUÇ

Mareşal Józef Klemens Piłsudski Polonya tarihinin unutulmaz liderlerinden arasında yer almaktadır. Onu unutulmaz lider yapan en önemli özellik tüm zorluklara rağmen inandığı davadan vazgeçmemiş olmasıdır. Bu özelliğinden dolayı hayatını Polonya'nın bağımsızlığına adanmıştır. Józef Piłsudski'nin yakın arkadaşı olan Polonya Cumhurbaşkanı, Ignacy Mościcki, Piłsudski'nin cenazi töreninde "Polonya'ya özgürlük, sınırlar, güç ve saygı veren." insan olarak nitelendirmesi, onun Polonya tarihindeki önemini göstermektedir.

Piłsudski'nin vefat etmesinin ardından tüm dünya kamuoyunda olduğu gibi Türk kamuoyu tarafından da ilgiyle takip edilmiştir. Türk basının önemli gazeteleri Akşam, Cumhuriyet, Tan, Haber, Haber, Kurun, Zaman gazeteleri Mareşalin vefat ediş şeklinden, cenaze merasimine kadar geçen süreçteki olayları sayfalarına taşımıştır. Türk gazetelerinde Piłsudski ile ilgili yer alan haberlerde genellikle olumlu ifadeler yer almıştır. Türk kamuoyunda; Polonya'nın Ruslarla yaptığı mücadele yılmaz bir komutan olduğu ve bugünkü modern Polonya Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı sağlayan lider olduğu görüşü hâkimdir.

EKLER

EK-1: Tempo Dnia gazetesinde Mareşal Pilsudski'nin vefat haberi.

EK-2: Zaman gazetesinde Mareşal Pilsudski'nin vefat haberi.

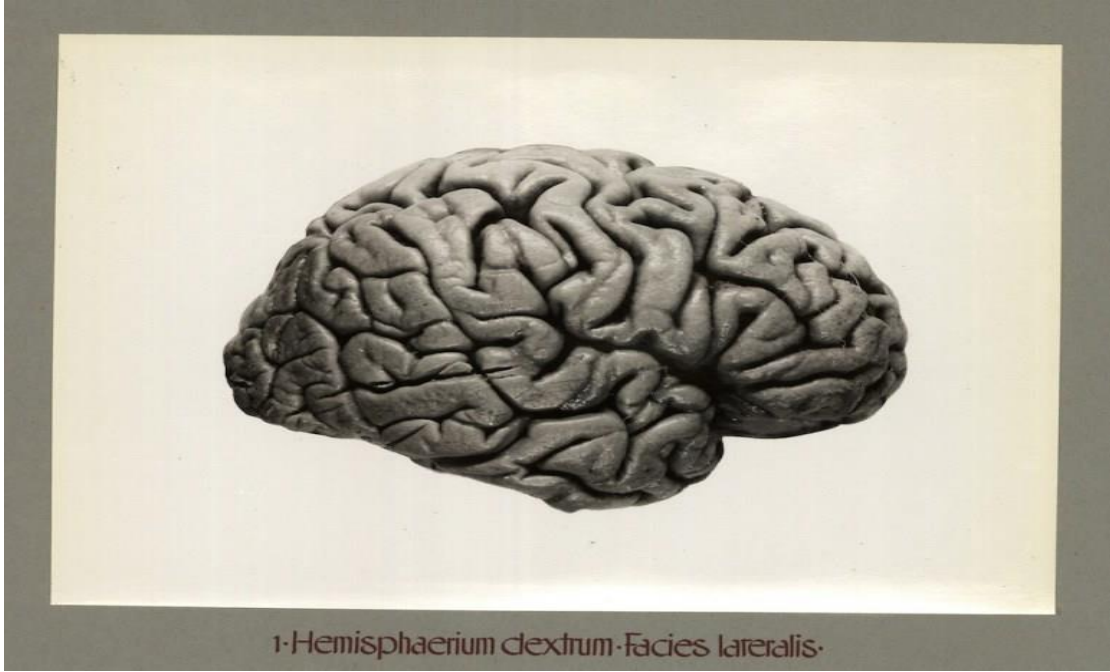

Ek-3: Mareşal Pilsudski'nin askeri üniformalı fotoğrafları.

EK-4: Józef Piłsudski'nin beyni, Varşova Belweder'deki kabinesinin masasındaki bir kavanozda.

(Kaynak: www.culture.pl)

EK-5: Piłsudski'nin beyni - sağ yarımyuvarları, yan kısım (Kaynak: www.culture.pl)

EK-6: Józef Piłsudski, Kraków'daki Wawel Katedrali'nin St. Leonard'ın mahzenindeki tabutunda.

EK- 7: Mareşal Józef Piłsudski'nin kalbi için Vilnius'ta düzenlenen cenaze töreni.

KAYNAKÇA

Gazeteler:

Akşam. 13 Mayıs 1935

Cumhuriyet. 13 Mayıs 1935, 14 Mayıs 1935, 16 Mayıs 1935, 19 Mayıs 1935, 20 Mayıs 1935.

Haber. 13 Mayıs 1935, 14 Mayıs 1935.

Kurun. 13 Mayıs 1935, 14 Mayıs 1935.

Tan. 13 Mayıs 1935, 14 Mayıs 1935, 16 Mayıs 1935, 19 Mayıs 1935, 20 Mayıs 1935.

Ulus. 13 Mayıs 1935, 15 Mayıs 1935.

Zaman. 14 Mayıs 1935, 16 Mayıs 1935, 17 Mayıs 1935, 23 Mayıs 1935.

Kitaplar ve Makaleler:

Cepnik, H. (1936). Jozef Pilsudski. (1. Baskı). Warszawa: Instytut Propagandy Państwowo Tworczej.

Galezowski, M. Kirszak, J. Jozef Pilsudski, Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej.

Jeziński, E. (1933). Pilsudski. (1. Baskı). Warszawa: Księgarnia J. Przeworskiego.

Kusinski, B. (1934). Jozef Pilsudski. (1. Baskı). Warszawa.

Pomanaranski, S. (1934). Jozef Pilsudski (Zycie i Czyny). (1. Baskı). Warszawa: Związek Peowiaków Okręg Stołeczny.

Togay, M. F. (1935, 15 Mayıs). "Siyasi İcmal". Cumhuriyet. s. 2.

Talu, E.E. (1935, 12 Mayıs). "Josef Pilsudski". Cumhuriyet, s. 8.

Ziolkiewicz, F. (1927). Marszałek Jozef Pilsudski. (1. Baskı). Warszawa: Związku Legionistów Polskich oddział w Katowicach.

İnternet Kaynakları:

<http://wspolnotapolska.org.pl/historia/walka/010.php>, Erişim Tarihi: 10.05.2022

<https://historia.wprost.pl/10324779/85>). Erişim Tarihi: 24.05.2022.

<https://pilsudski.org.uk/archiwa/dokument.php>. Erişim Tarihi: 05.07.2022

<https://sites.google.com/site/marksistleninistansiklopedi/home/polonya-sosyalist-partisi>. Erişim Tarihi: 08.07.2022.